

Alle 16 – vuotiaan vammaistuen hakeminen - Vinkkejä kuinka kuvata arjen tilanteita ja niissä tarvittavaa apua, ohjausta ja valvontaa. Tässä esimerkki, kuinka taulukkoa voi käyttää:

Arjen toiminnot	Oman lapsen/nuoren toiminta
<p>HENK. KOHT. HYGIENIA JA TERVEYS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tarvittava apu, ohjaus ja valvonta: <ul style="list-style-type: none"> ○ peseytymistilanteessa/suihkussa (eri ruumiinosat, veden lämpötila, pesuaineiden valinta, kuivaaminen) ○ hiusten pesu, kuivaus, harjaus ○ saunominen (varooko kiuasta, kuinka lauteille siirtyminen sujuu) ○ hampaiden pesu ○ käsihygienia ○ intiimihygienia (esim. kuukautiset) ○ parranajo ○ vessassa käynti (tarpeen tunnistaminen, pyyhkiminen, kesto, kuka auttaa, apuvälineet) ○ vaippojen vaihto (pidentynyt vaippojen tarve, määrä) ○ ihon rasvaaminen ○ lääkityksestä huolehtiminen ○ muut rutiinit (esim. katetrointi) Ajankäyttö hygieniaan ○ Oman puhtauden/likaisuuden tunnistaminen (esim. osaa tunnistaa suihkussa käynnin, käsien tai hampaiden pesun tarpeen) • Aistiyliherkkyydet (esim. vaikutus hampaiden pesuun, suihkussa käyntiin) 	<p>HENKILÖKOHTAINEN HYGIENIA JA TERVEYS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lapsi tarvitsee täyden avun suihkussa käydessä (aikuisen pestävä, laitettava pesuaineet, kuivattava) (useita kertoja viikossa). • Saunassa lapsi osaa nousta itse lauteille, mutta aikuisen on oltava koko ajan valvomassa, ettei lapsi horjahda lauteilta tai ettei hän heitä tavaroita kiukaan päälle (kerran viikossa). • Tarvitsee aikuisen täyden avun hampaiden pesussa (hammastahnan laitosta hampaiden pesuun ja suun huuhteluun) (päivittäin aamulla ja illalla). • Lasta on muistutettava käsien pesusta ennen ruokailuja ja aina, kun on likaiset kädet. Lapsi osaa halutessaan itse mennä pesemään kädet ja huuhtaisee kädet välttävästi, mutta aikuisen tehtävä tarkempi käsien pesu (useita kertoja päivässä). • Lapsi ei tunnista vessassa käynnin tarvetta. Tarvitsee aikuisen vessassa käyntiin (vaatteiden riisuminen/pukeminen, pöntölle nouseminen ja pyyhkiminen) (useita kertoja päivässä). • Tekee tarpeensa yleensä vaippaan, joten vaatii pyllyn pesemistä ja vaippojen vaihtoja (useita kertoja päivässä). • Kuivan ihon vuoksi lapsi rasvataan aamuisin ja iltaisin (päivittäin). • Annetaan Levolac vatsan toiminnan auttamiseksi joka aamu (aikuisen annettava) (päivittäin). Ei muuta säännöllistä lääkitystä. Silmätulehduksia usein, jolloin silmätipat annetaan kolme kertaa päivässä. • Kaikki edellä mainitut toimet tapahtuvat hitaammin kuin normaalin lapsen kanssa (vertailu esim. perheen nuorempaan lapseen) (päivittäin). • Lapsi ei tunnista peseytymisen tarvetta eli aikuisen on aina ohjattava tarvittaessa pesuille.

<p><u>VAATE- JA KODINHUOLTO:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaatteista huolehtiminen (pyykinpesu, kuivaus, kaappeihin laitto) • Petin petaaminen, lakanoiden vaihto • Kodin siivous (imurointi, moppaus...) • Pesuaineiden valinta <p><u>KIRJAA MYÖS:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Kuinka paljon vie aikaa, tarvitseeko ohjausta vai apua, miten usein ✓ Tuleeko lapsen tilanteen vuoksi enemmän pyykkiä tai siivoustarvetta, erikoisten liinavaatteiden tai pesuaineiden käyttöä jne. Itsenäistyvän nuoren kohdalla arvioidaan taitoja kodin huollon askareissa suhteessa ikätasoon 	<p>KODIN HUOLTO:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lapsi sotkee ikätasoaan enemmän vaatteita esim. ruokaillessa, jolloin ruokaa tippuu vaatteille ja lattialle sekä pöydälle → aiheuttaa lisätöitä siivouksessa ja pyykinpesussa (päivittäin).
<p><u>PUKEUTUMINEN:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Itsenäinen toiminta pukeutuessa • Tilanteeseen ja säähän sopivien vaatteiden valinta • Pukeutumisjärjestys • Avuntarve vaatteiden päälle pukemisessa (nauhat, nepparit, vetoketjut...) • Tarvitseeko ohjausta vai auttamista • Pukeutumisen kesto (Huom! vuodenaajat) • Löytyykö sopivia ostovaatteita/ mistä vaatteet pitää hankkia • Riisuminen • Vaatteiden puhtaudesta huolehtiminen • Apuvälineet pukeutumisessa 	<p>PUKEUTUMINEN:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lapsi ei osaa valita tilanteeseen ja säähän sopivia vaatteita, vaan vanhemman täytyy valita vaatteet ja ottaa ne esille vaatekaapista (päivittäin). • Lapsi hahmottaa vain hieman pukeutumisjärjestystä, joten vanhemman on vähintään oltava sanallisesti vieressä ohjaamassa. Usein pukeutuminen kuitenkin niin hidasta tai lapsi ei halua tehdä sitä, joten vanhemman on puettava lapsi (päivittäin). • Lapsi ei osaa käyttää nappeja, neppareita, vetoketjuja jne, joten vanhemman on avattava/suljettava ne lapselle (päivittäin). • Lapsi usein haluton pukeutumaan/riisumaan. Heittäytyy veltoksi, joten pukeutuminen/riisuminen kestää normaalia kauemmin (päivittäin). • Lapsi ei tunnista likaisia vaatteita, vaan vanhemman on huolehdittava likaisten vaatteiden vaihto puhtaisiin (päivittäin).
<p><u>UNI/NUKKUMINEN:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Heräily kesken unien ja unissakävely • Unirytmien häiriöt, levottomuus • Painajaisunet 	<p>UNI/NUKKUMINEN:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapsi nukkuu levottomasti ja heräilee yleensä monta kertaa yössä (joka yö). Varattu aika unitutkimuksiin.

<ul style="list-style-type: none"> • Yöllinen avuntarve (asennon muutokset, valvonta, lääkitys...) • Päiväunien tarve • Poikkeuksellinen väsyminen • Lääkityksen vaikutus unirytmiiin • Lääkitys nukahtamiseen • Tuen tarve nukkumaan mennessä, herätessä (esim. nukahtaako/herääkö itsenäisesti, mitä avustamista tarvitsee, kauanko vie aikaa) • Apuvälineet (painopeitto yms.) • Erityisjärjestelyt nukkumista varten • Erityiset tarpeet sängylle 	
<p><u>RUOKAILU:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Avun tarve ruuan valmistamisessa (aamupala, välipala, iltapala, lounas, päivällinen) esim. leivän voitelemisen tai hedelmän kuoriminen • Avun tarve ruokailutilanteessa, kuinka kauan vie aikaa (myös juominen) • Ruuan ottaminen (määrä, säännöstely, annostelu) lautaselle /suuhun • Aterimien käyttö • Sotkeminen esim. pöytä, vaatteet... • Ruuan koostumus (esim. sosemainen) • Erikoisruokavaliot, allergiat • Aistiylherkkyys • Terveellisen ruokavalion ja ruokailujen rytmin ymmärtäminen (Itsenäistyminen) • Apuvälineet ruokailussa • Kuka auttaa, ohjaus/avustus 	<p>RUOKAILU:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapsi ei osaa voidella leipää, kaataa maitoa mukiin tai muutoinkaan laittaa itselleen välipaloja tai ruokaa (päivittäin). - Vanhempi säännöstelee ruoan lapsen lautaselle, koska lapsi ei ymmärrä oikeita määriä (päivittäin). - Puuttuu ymmärrys ruoan annostelusta suuhun eli lapsi työntää usein ruokaa suuhun niin kauan, kunnes aikuinen puuttuu asiaan (päivittäin).
<p><u>KOMMUNIKAATIO:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Puheen tukeminen ja opettaminen (esim. harjoitteiden tekeminen) 	<p>KOMMUNIKAATIO:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapsi ei puhu, joten kommunikointi tapahtuu pääsääntöisesti viittomalla. Myös kuvia käytetään jonkin verran (päivittäin).

<ul style="list-style-type: none"> • Erilaiset kommunikaation tuet (kuvat, tukiviittomat, puhelaitteet ym.) • Korvaavien kommunikaatiokeinojen tuki ja opettelu perheessä (myös sisarukset) ja lähiympäristössä (esim. tukiviittomakurssit ja kommunikaattorin hallinnan opettelu) • Kieli, kuinka tulee ymmärretyksi, tarvitseeko apua vuorovaikutukseen (esim. tarvitseeko vanhemman toimia tulkkina muille) • Materiaalien tekeminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Vanhemmat tulkkavat lapsen käyttämiä viittomia muille, jotta lapsi tulisi ymmärretyksi (päivittäin). - Tukiviittomien harjoittelua lapsen sekä hänen sisarusten kanssa (päivittäin). - Sanojen muodostamisen harjoittelua (päivittäin). - Tukiviittomien opettelu viittomapiireissä: äiti kaksi kertaa kuussa, muu perhe kerran kuussa. - Kuvamateriaalien teko (pari kertaa vuodessa). - Päiväkodin reissuvihkon täyttö aina viikonlopun jälkeen.
<p><u>OPPIMINEN/ TIEDOLLISET TAIDOT:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ajantaju: kellon ajat, päivä, viikko, kuukausi • Kirjoittaminen • Laskeminen • Lukeminen • Käsitteiden ymmärtäminen • Ohjeiden ymmärtäminen (tarvitsee enemmän aikaa selittää/ymmärtää ohjeita sekä asioita) <p><u>KIRJAA MYÖS:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ mitä apua/ohjausta lapsi tarvitsee em. asioissa esim. päiväohjelma, muistin apuvälineet, läksyjen tekemisen ohjaaminen, rauhallisen paikan järjestäminen perheessä ym. 	<p><u>OPPIMINEN/TIEDOLLISET TAIDOT:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ohjeita ja kieltoja on selitettävä lapselle hitaasti, pidempään ja yleensä useita kertoja, ennen kuin lapsi ymmärtää ne (päivittäin). - Tarvitsee oppimista ja keskittymistä varten rauhallisen ympäristön, jossa mahdollisimman vähän muita ärsykeitä. Voi vaatia esim. perheen muiden lasten siirtymisen muihin huonetiloihin tai jopa ulos (viikottain).
<p><u>KÄYTTÄYTYMINEN:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Oman toiminnanohjaus (toimiminen suunnitelman, tilanteen tai ohjeiden mukaan, mitä ohjausta, apuvälineitä tai avustamista tarvitsee) • Sosiaaliset taidot (toiminta toisten ihmisten kanssa: lapset/aikuiset) • Aggressiivisuus • Jumiutuminen • Tilanteisiin sopimaton käytös 	<p><u>KÄYTTÄYTYMINEN:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapsi tarvitsee aikuiselta paljon apua ja ohjausta toiminnassaan, sillä ohjeiden mukaan toimiminen on heikkoa, varsinkin jos kyseessä joku harvemmin toistuva asia (päivittäin). - Yhteinen toimiminen/leikki osittain hankalaa muiden lasten (mm. perheen muiden lasten) kanssa, koska kommunikaatio viittojen. Lisäksi lapsi innostuu herkästi ja leikki menee riehumiseksi (päivittäin). - Varsinkin siirtymätilanteissa lapsen jumiutuminen yleistä. Tarvitsee aikuisen toiminnan eteenpäin viemiseksi (päivittäin). - Käytös välillä äkkipikaista ja arvaamatonta. Lapsi saattaa yhtäkkiä esim. lyödä,

<ul style="list-style-type: none"> • Tavaroiden heittäminen • Vetäytyminen • Masentuneisuus • Impulsiivisuus • Itsensä tai muiden vahingoittaminen • Yksinolo/ tarvitsee koko ajan jonkun läsnäoloa (minkä ajan vuorokaudessa tarvitsee toisen henkilön valvontaa) 	<p>raapaista tai tukistaa toista lasta tai aikuista. Lapsi ei osaa arvioida omaa voiman käyttöönsä. Siksi aikuisen oltava koko ajan lähistöllä ja valvottava leikkejä ja toimintaa (päivittäin).</p>
<p><u>LIKKUMINEN:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Itsenäisyys • Apuvälineet • Aistivamman tuottamat hankaluudet liikkumisessa, lisäävun tarve • länmukaisesti: ryömiminen, kävely, juokseminen, hiihtäminen, luistelu, uinti, pyörällä ajaminen jne. • Millaisia ratkaisuja perheessä tehdään osallistumisen avustamiseksi ja mahdollistamiseksi (esim. voiko lapsi osallistua jonkun apuvälineen avulla toimintaan vai täytyykö lapselle hankkia esim. perheen retken tai harrastuksen ajaksi hoitopaikka) • Paljonko vie aikaa? <p><u>Liikkuminen kotona</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sujuvuus/kömpelyys • Avun tarve siirtymisessä esim. pyörätuoliin • Paikan hahmottaminen • Kodinmuutostyöt tai erityiset järjestelyt • Portaat, liukas alusta yms. • Vilkkkaus, karkailu, jumiutuminen <p><u>Liikkuminen kodin ulkopuolella</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sujuvuus/kömpelyys 	<p>LIKKUMINEN:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapsi kävelee, mutta epätasaisella kävellessä kompastelee ja tarvitsee tukea, esim. metsäretket (viikottain). - Lapsi kävelee hitaammin (vaikutus esim. kauppareissuilla ja liikuttaessa luonnossa, kävelyretket) (viikottain). - Lapsi karkailee ja ei suostu kävelemään käsi kädessä. Tämä aiheuttaa paljon ylimääräistä työtä liikuttaessa kodin ulkopuolella (päivittäin). - Lapselta puuttuu vaaran taju, joka myös aiheuttaa vanhemmille jatkuvaa tarkkailua (päivittäin). - Lapsi aukoo auton turvavyötä, joten koko ajan ajaessakin tarkkailtava takapenkkiä (päivittäin).

<ul style="list-style-type: none"> • Avun tarve siirtymisessä • Vaaran taju • Paikan hahmottaminen • Liikennevälineiden käyttö, esim. aikataulun osaaminen, lipun osto jne. • Avun tarve • Henkilöautossa: valvonta, turvavyön laitto, avustaminen, toisten huomioiminen, vaarantaju • Kuljetuspalveluiden käyttö 	
<p><u>KÄYNNIT AMMATTILAISTEN LUONA:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Lääkärikäynnit • Terapiat (esim. fysio-, puhe- tai toimintaterapia) • Palaverit (erityisneuvola, palvelusuunnitelma, varsu, hojks) • Apuvälineen sovitukset (esim. tukikengät) • Kontrollikäynnit • Laboratoriokäynnit <p><u>KIRJAA MYÖS:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mitä erityistä käynnit vaativat: usein esimerkiksi hammashoitajan tarkastus vaatii enemmän säätöä ja aikaa 	<p>KÄYNNIT AMMATTILAISTEN LUONA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Korvapolilla käynti korvien putkitusten vuoksi (3-5 kertaa vuodessa). - Korvien putkitukset (noin kerran vuodessa) - Silmäpolilla käynti silmälasien ja näöntarkastuksen vuoksi (vuosittain). - Fysioterapeutin tarkastus käynnit (n. 2 kertaa vuodessa). - Puheterapeutti (viikottain). - Tukikenkien sovitus (noin kerran vuodessa). - Satunnaisia käyntejä terveyskeskuslääkärillä toistuvien silmätulehdusten yms. flunssien vuoksi. - Palvelusuunnitelman teko (vuosittain). - Varsu -palaverit (neljä kertaa vuodessa).
<p><u>JATKUVAA VALVONTAA VAATIVAT TILANTEET:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Itselle vaarallinen käytös • Läheisille vaaraksi oleva käytös • Karkailu • Itsensä vahingoittaminen • Vaaratilanteiden hahmottaminen • Muisti 	<p>JATKUVAA VALVONTAA VAATIVAT TILANTEET (päivittäin):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapsen jatkuva valvonta, koska <ul style="list-style-type: none"> o Lapselta puuttuu vaaran taju o Lapsi etsii usein teräaseita (veitsiä/saksia) ja ”uhkailee” niillä perheen muita lapsia. o Karkailee sisätiloista ulos, omasta pihasta tielle tai metsään, kauppa- yms. asiointireissulla parkkipaikoille ja liikkeiden sisätiloissa lähtee juoksemaan karkuun.
<p><u>PÄIVÄHOITO JA KOULU:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kuljetuksen tarve muualle kuin lähipäiväkotiin tai -kouluun (esim. erityis/pienryhmät) 	<p>PÄIVÄHOITO:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vanhemmat kuljettavat lapsen 12 kilometrin päähän päiväkotiin, jossa erityisryhmä (päivittäin arkisin).

<ul style="list-style-type: none"> • Aamu/iltapäivähoidon järjestelyt • Aamu/iltapäivähoito, jos järjestelyt puuttuvat (hoitaako esim. joku perheen jäsen) • Yhteistyöpalaverit päivähoidon/koulun kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> - Palavereja päivähoidon kanssa (useita kertoja vuodessa).
<p>VAPAA-AIKA:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harrastukset: pystyykö osallistumaan itsenäisesti vai vaatiiko vanhemman apua • Vierailut/kyläily tuttavien ja sukulaisten luona • Onko kavereita, pystyykö itsenäisesti toimimaan kavereiden kanssa yms. • Osallistuminen toimintaan (esim. tarvitseeko apua leikkimiseen, tekemiseen) • Mitä tarvitaan, että lapsella on mahdollisuus tavata kavereita (kyydit, aikuisen apu, avustus ym.) 	<p>VAPAA-AIKA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tarvitsee harrastuksissa koko ajan vanhemman viereen opastamaan ja valvomaan esim. karkailun vuoksi. Vanhemmat toimivat lapselle apuohjaajina mm. lasten jumpassa ja sählyssä (viikottain). - Kyläillessä kuljettava koko ajan lapsen perässä, koska lapsi menee tutkimaan kaikki uudet paikat, kuten kaapit jne ja vetää tavarat sieltä pois (kuukausittain). - Perheen kanssa pelejä pelatessa toinen vanhemmista pelaa yhdessä lapsen kanssa hänen vieressä istuen ja avustaen (useita kertoja viikossa).
<p>APUVÄLINEET:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kotona käytetty aika välineiden huoltoon, käyttöopastukseen ym. • Apuvälineitä ovat silmälasit, kuulokojeet, liikkumisen apuvälineet ym. 	<p>APUVÄLINEET:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lapsi heittelee silmälasejaan, jonka vuoksi lasit vääntyy usein tai osia irtoilee. Vanhemmat korjailee itse laseja tai käyttää niitä korjattavana ammattilaisilla (useita kertoja kuukaudessa). - Lapsi unohtelee lasejaan kotona eri paikkoihin, josta aiheutuu lasien etsimistä (useita kertoja viikossa). - Lapsi sotkee ja likaa lasin linssijä sormillaan → vanhemmat joutuvat pesemään linssit useita kertoja päivässä.